

Complexnummer: 531021

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 21
F 033 421 77 99
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

't Gasthuis

Aantal complexonderdelen

11

Monumentnummers van complexonderdelen

531022, 531023, 531024, 531025,
531026, 531027, 531028, 531029,
531030, 531031, 531032

Woonplaats

Bemelen

Gemeente

Eijsden-Margraten

Provincie

Limburg

Hoofdadres van hoofdobject

Gasthuis 55, 6268 NN Bemelen

Complexomschrijving

Omschrijving complex

De geschiedenis van 't Gasthuis als buitenplaats gaat terug tot 6 maart 1725. Op die datum werd Maria Catharina van Eysden eigenaresse van een 'huys met hoff, weydens en landerijen op het Gasthuis'. Andries Mathias Hesselt van Dinter (1684-1734) en zijn echtgenote Dorothea Clara van Cruyts (1686-1755) erven op 27 februari 1727 deze pachthoeve. De hoeve bestond uit "t huijs van den Pachter, mitsgaders de stallingen, schuure, en diergelijke Boere woningen". In hetzelfde jaar is een muur rondom de hof van de hoeve aangebracht. In de aantekeningen van hun zoon Carolus (Carel) Hesselt van Dinter, (1716- 1793) staat vermeld: "Aa. 1727 is den hof tussen de Straet en de Schaap-stal in muuren gebracht, en hebbe ik altijd deese onkosten hooren begrooten door mijne ouders op f 800,-". Pas in de jaren 1740-1742 begon weduwe Dorothea met "het opbouwen van een gans nieuw Huijs aen de Straet, ten eijnde te dienen voor de wooninge van den Heer, als tot het leggen van een muur om den hof, en andere diergelijke bouwinge meer". Het huis werd echter niet afgebouwd. In 1754 begon Carel met de afbouw van het huis, waarvan de afronding in 1756 plaatsvond. Bouwhistorisch onderzoek heeft het aannemelijk gemaakt, dat bij de bouw van het huis gebruik is gemaakt van bestaand muurwerk. Wellicht betrof het een van de boerenwoningen, die in 1727 werd verworven, of wellicht was het een restant van een gebouw dat behoorde bij het middeleeuwse gasthuis. Het huidige haakvormige hoofdgebouw en de langs de straat verlopende MUUR van indrukwekkende lengte zijn in de bouwcampagne van 1740-1756 tot stand gekomen. Het aansluitend aan het huis gelegen

koetshuis, was waarschijnlijk van oorsprong het huis van de pachter, zoals genoemd in de beschrijving van het goed in 1727. Aan de binnenzijde van de tuinmuur zit een stichtingssteen met "Anno 1750". De ingangspartij van de tuin wordt aan noord- en zuidzijde door vier monumentale hekpijlers, die in de laatste kwart van de achttiende eeuw zijn opgetrokken, gemarkeerd. Verder naar het noorden, in het huidige weiland is het tracé van een voormalige toegangslaan herkenbaar door twee bakstenen pijlers met natuurstenen afdekking in het midden van het weiland en twee bakstenen pijlers met ijzeren hek aan de rand, bij de kruising van de Franse Steeg met de Weg achter Gasthuis.

Tussen 1760 en 1780 werd de ommuring van de cour aan de oostzijde van het huis verbeterd en geheel in mergel opgetrokken. Kennelijk was er al een scheidingsmuur tussen het hof van 't Gasthuis en de aangrenzende boerderij Gasthuis 59. De muur aan de noordzijde van de 'cour' werd volgens de bewaard gebleven rekeningen van Carel Hesselt van Dinter in 1769 in mergel opgetrokken ter vervanging van een lemen wand op houten fundering. Over de aanleg van het park in de achttiende eeuw, dat door de muur en de lange westgevel van het huis wordt begrensd, is niet meer informatie bekend, dan dat de lindeboom aan de ingangszijde van het huis uit de achttiende eeuw dateert.

Na het overlijden van Carel Hesselt van Dinter in 1793 erfde zijn zoon Albert Carel (1752-1818), sinds 1816 Jhr Albert Carel, de buitenplaats. In 1795 maakte Albert Carel een opstelling van de bezittingen, omvattende de percelen van het huis met cour en stallen, (moes)tuin, tiendschuur, kleine boomgaard, tuin, lustbosch en grote boomgaard en de achterliggende weide. Waarschijnlijk is in de periode dat hij het huis bewoonde de huidige parkaanleg in landschapsstijl tot stand gekomen. Als hoofdornament in het park werd de tot op heden bewaarde kunstmatige grot in mergel opgetrokken, die de scheiding markeert tussen het parkgazon met solitair en een wilder geaccidenteerde en beboste aanleg met slingerpaden, genoemd het 'lustbosch'. Als zodanig is dit de enige in Nederland bewaard gebleven grot in een landschappelijk park met concrete verwijzingen naar de Vrijmetselarij. Voorts werd in de tweede helft van de achttiende eeuw aan de achterzijde van het huis, in de oksel tussen het huis en de terugspringende gevel van het koetshuis in mergel een paviljoen in classicistische stijl opgetrokken, met alleen vanuit het park een ingang in de vorm van een rondboog.

Na de dood van Albert Carel vererfde de buitenplaats op zijn dochter Jkvr. Isabella Wilhelmina Hesselt van Dinter (1782-1860), die tot haar dood met haar echtgenoot Jhr. Leonard Bernard Adriaan Vrijthoff (1776-1861) op 't Gasthuis bleef wonen. In 1827 vond de scheiding plaats tussen de aangrenzende, oorspronkelijk aan hetzelfde hof gesitueerde, boerderij Gasthuis 59. In 1853 volgde de verkoop van de paardenstal in mergel aan de zuidzijde van de cour aan de aangrenzende boerderij.

Na de dood van Leonard Bernard werd de buitenplaats gekocht door de bankier Kraay. Na diens faillissement werd de buitenplaats in 1870 geveild en gekocht door Dr. Leopold Neys. De familie Neys had reeds uitgebreide bezittingen in Bemelen, onder andere de Hoeve De Droogenberg aan de Oude Akerstraat 47. De familie Neys bleef tot in 1984 eigenaar van de buitenplaats. Waarschijnlijk werd in de laatste kwart van de negentiende eeuw op de cour de huidige neogotische kapel met kantelen in mergel gebouwd, met gebruikmaking van een ouder, onbekend bouwsel. De aan de westzijde door een ruime spitsboog geopende kapel draagt in de voor(west-)wand het wapen van de familie Neys. Al in 1726 (in de gevel een wapen in reliëf met het jaartal 1726) werd tegen de noordmuur van de cour in mergel het ondiepe en langwerpige rechthoekige bedrijfsgebouw opgetrokken. Dit bedrijfsgebouw, heeft ondermeer als paardenstal dienst gedaan. In 1984 werd de buitenplaats door de familie Neys verkocht aan de familie Kempf. Deze verkocht de buitenplaats weer aan de heer en mevrouw P. Oosterlee-de Haas, die sindsdien de restauratie van de toen vervallen opstallen geleidelijk ter hand hebben genomen. Bij de verkoop is de ten noorden

van het complex gelegen tiendschuur in andere handen overgegaan en tot woning verbouwd. De tiendschuur valt buiten de beschermde aanleg. De omgrenzing alsmede de aanduiding van de complexonderdelen staan op de bij de bescherming behorende kaart aangegeven.

Het COMPLEX HISTORISCHE BUITENPLAATS 'T GASTHUIS bestaat uit de volgende samenstellende onderdelen. HOOFDGEBOUW (1), HISTORISCHE TUIN- EN PARKAANLEG (2), MUUR (3), HEKPIJLERS AAN ZUIDZIJDE (4), HEKPIJLERS AAN NOORDZIJDE MET MUUR (5), KOETSHUIS (6), OMMURING VAN DE COUR MET MUUR BINNENTUIN OP DE COUR (7), KAPEL (8), BEDRIJFSGEBOUW MET POORT (9), PAVILJOEN (10), GROET (11). waardering

Het COMPLEX HISTORISCHE BUITENPLAATS 'T GASTHUIS is in cultuurhistorisch opzicht van algemeen belang:

- als voorbeeld van een Limburgse achttiende-eeuwse buitenplaats, die een landschappelijke aanleg heeft gekregen in het begin van de negentiende eeuw.
- vanwege de gaafheid en ouderdom van het hoofdgebouw;
- vanwege de zeer hoge zeldzaamheidswaarde van de Vrijmetselaarsgrot in het park;
- vanwege de gaafheid van het vroeg landschappelijke park;
- vanwege de gaafheid, ouderdom en uit constructief oogpunt de zeldzaamheidswaarde van de tuinmuur.

Monumentnummer*: 531022

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 8 maart 2013
Kadaster deel/nr: 62107/172

*Monumentnaam***

't Gasthuis

Complexnummer

531021

Complexnaam

't Gasthuis

*Woonplaats**

Bemelen

*Gemeente**

Eijsden-Margraten

*Provincie**

Limburg

*Straat**

Gasthuis

*Nr**

55

*Toev.**

*Postcode**

6268 NN

*Woonplaats**

Bemelen

Situering

Locatie

*Kadastrale gemeente**

MARGRATEN

*Sectie**

E

*Kad. object**

229

Appartement

Grondperceel

*Rijksmonumentomschrijving***

HOOFDGEBOUW (onderdeel 1). Het haakvormig hoofdgebouw is gebouwd tussen 1740-1756. Het is twee verdiepingen hoog en ligt onder een hoog met Oud-Hollandse pannen gedekt haaks omgaand zadeldak. Het huis is opgetrokken in baksteen en mergel en deels bepleisterd. In 1740-1742 begon Dorothea Clara van Cruyts (1686-1755) weduwe van Andries Mathias Hesselt van Dinter (1684-1734) met de bouw. De laatste hand aan het huis werd in 1754-1756 gelegd in opdracht van haar zoon officier Carel Hesselt van Dinter. Bouwhistorisch onderzoek heeft duidelijk gemaakt dat bij de bouw van het huis van al deels bestaand muurwerk gebruik werd gemaakt, wellicht van één van de boerenwoningen, die genoemd worden in de beschrijving van het goed dat in 1727 door de familie Hesselt van Dinter wordt verworven, of wellicht van een bouwwerk dat heeft behoort bij het Middeleeuwse gasthuis. Het in kunradersteen opgetrokken muurwerk en gewelven van de kelderruimten doen een oudere oorsprong dan de achttiende eeuw van het huis vermoeden. Op de westelijke, op de tuin uitziende, gevel bevond zich tot 2000 een neogotische dakruiter met een luidklokje, met het opschrift Andreas van den Gheyn me fecit 1762. De dakruiter is vóór 2000 vervangen door de huidige achzijdige dakruiter met een zinken puntdak met windvaan, waarin voornoemd klokje. De naar de straat gerichte gevel bestaat uit twee delen: aan de linkerzijde met vier traveeën, en daarnaast, aan de rechterzijde, een poort. In de tweede travee van links bevindt zich de deur met bovenlicht onder segmentboog en hardstenen omlijsting. Het bovenlicht is voorzien van diefijzers. De entree heeft een hardstenen bordes van drie treden. Voorts vensters onder segmentboog met sluitsteen. Op de verdieping van

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

dit deel vier zesruitsvensters onder segmentboog met sluitsteen. Op de begane grond hebben de vensters hardstenen omlijstingen met luiken. In de kap twee dakkapellen met meerruits vensters. De poort aan de rechterzijde van deze gevel biedt toegang naar de hof of cour. De poort heeft een hardstenen omlijsting, een sluitsteen en twee aanzetstenen. Daarin een dubbele houten deur met twee rechthoekige zijstukken onder een segmentboogvormig veld met patroon van spaakroeden. Aan de courzijde in het poortgedeelte op de verdieping zijn twee zesruits vensters.

De oost-west georiënteerde vleugel van het huis heeft aan de op de cour gelegen gevel op de verdieping twee 6 - ruits vensters. In de topgevel aan oostzijde, zichtbaar vanaf de straat, een ovaal venster en drie ronde invliegopeningen voor uilen. In de witgepleisterde westgevel aan de tuinzijde (west), bevindt zich, iets rechts van het midden, een met hardsteen omlijste deur met tweeruits bovenlicht met diefijzers. Rechts hiervan twee venstertraveeën met beganegronds en op de verdieping een met hardsteen omlijst zesruits venster onder segmentboog met luiken. Links van de deur eveneens twee venstertraveeën, echter iets meer uit elkaar gelegen, met beganegronds en op de verdieping een vensterpartij als voornoemd. Tussen de twee vensters beganegronds een met hardsteen omlijste dubbele meerruits terrasdeur. Op de kap twee kleine vierruits dakkapellen. Teruggiggend aan de linkerzijde van het hoofdhuis bevindt zich het koetshuis, dat lager is opgetrokken dan deze vleugel. In de vrij liggende topgevel van de linkerzijgevel van het hoofdhuis twee meerruitsvensters.

De naar de cour gerichte gevel van de noord-zuid georiënteerde vleugel van het huis is grotendeels opgetrokken in mergel, met uitzondering van een smalle strook aan de linkerzijde die is opgetrokken in rode baksteen. In deze strook een met hardsteen omlijste deur, twee deuren met bovenlicht en op de verdieping een met hardsteen omlijst zesruitsvenster met luik. In het in mergel opgetrokken deel op de verdieping twee met hardsteen omlijste tweeruits vensters.

Interieur

Met uitzondering van het gedeelte van de poortdoorgang is het gehele huis onderkelderd door een aantal rechthoekige ruimten van verschillende afmetingen onder tongewelf. De overige vertrekken in het huis zijn voor het merendeel voorzien van grenen houten vloerdelen en plafonds van kleine tongewelven. De zolderkap heeft een achttiende-eeuwse gebintconstructie. De deuren van de vertrekken bestaan voor het merendeel uit achttiende-eeuwse paneeldeuren. Een aantal vertrekken zijn voorzien van negentiende-eeuwse marmeren schouwen. In de naar de straat gerichte vertrekken wordt het venster aan weerszijden door een muurkast begrensd. In de hal (entree straatzijde) een iepenhouten trap uit eerste helft van de negentiende eeuw. De hal loopt door naar de ingang aan de tuinzijde en heeft vierkante plavuizen in alternerend Vlaamse en Waalse steen. Zij zijn afkomstig uit het huis in Maastricht van Hesselt van Dinter en bij de bouw van 't Gasthuis hier gelegd. In de halve glazen paneeldeur naar de oorspronkelijke keuken een meerruitsindeling in ijzer met in het midden een ovaal. Links van de hal de eetkamer, oorspronkelijk de bibliotheek. Aansluitend hieraan de zogenaamde dameskamer met op de vloer kleine plavuizen in zwart-wit uit het einde van de negentiende eeuw. Rechts van de hal de ontvangstkamer, met schouw met eenvoudige stucdecoratie in Lodewijk XV-stijl met landelijke trofee. Eronder een betegelde negentiende-eeuwse kachelnis. Elders in het huis enkele hardvloeren van zeventiende-eeuws en laat Middeleeuws tegelwerk. Vanuit de ingang vanuit de tuin is direct links De Zaal, met een negentiende-eeuwse schoorsteenmantel met betegelde hardvloer (achttiende eeuw) waarin 16de-eeuwse hardplaat met balusterzuiltjes en de tekst 'Nicolas de Fancon abbas S. Huberti'.

Waardering

Het HOOFDGEBOUW van de historische buitenplaats 't Gasthuis is in cultuurhistorisch opzicht van algemeen belang vanwege:

- de ouderdom en gaafheid zowel van het exterieur als van het interieur;
- de representatieve voorbeeldfunctie van een goed bewaard hoofdgebouw van een kleine achttiende-eeuwse Limburgse buitenplaats;
- de hoge ensemblewaarde.

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Subcategorie

Kasteel, buitenplaats

Functie

Monumentnummer*: 531023

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 8 maart 2013
Kadaster deel/nr: 62107/172

Monumentnaam**

't Gasthuis

Complexnummer

531021

Complexnaam

't Gasthuis

Woonplaats*

Bemelen

Gemeente*

Eijsden-Margraten

Provincie*

Limburg

Straat*	Nr*	Toev.*	Postcode*	Woonplaats*	Situering	Locatie
Gasthuis	55		6268 NN	Bemelen	Bij	

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kad. object*	Appartement	Grondperceel
MARGRATEN	E	216		
MARGRATEN	E	229		
MARGRATEN	E	231		

Rijksmonumentomschrijving**

HISTORISCHE TUIN EN PARKAANLEG (onderdeel 2). De aanleg bestaat uit a: een landschapspark aan de westzijde van het huis en b: een kleine door mergelmuren omsloten binnentuin op de cour.

a: Waarschijnlijk is in de periode dat Albert Carel Hesselt van Dinter het huis bewoonde, tussen 1793 en 1818, de huidige parkaanleg in landschapsstijl tot stand gekomen. De parkaanleg is gesitueerd op een rechthoekig terrein en naar de weg toe afgesloten door een achttiende-eeuwse muur van indrukwekkende lengte. Het landschapspark bestaat uit een kleine min of meer vlakke parkweide met solitairen (gingo, zuileik, tulpenboom, linde) in de nabijheid van het huis, die ongeveer ter hoogte van de grot overgaat in een meer geaccidenteerd terrein met parkbos (beuk, eik, acacia, kastanje) en slingerpaden. De grot, waarvan de stichtingssteen het jaar 1804 draagt, geeft een indicatie van de ontstaansdatum van het huidige park. In de parkweide in de nabijheid van het huis ligt een ruitvormig padenpatroon. De grot draagt een ondubbelzinnige verwijzing naar de Vrijmetselarij, wat bijzonder is, omdat verwijzingen naar dit spiritueel genootschap doorgaans verholen plaatsvonden. De aanleg van het gaaf bewaarde park in landschapsstijl van 't Gasthuis, waarin de grot het hoofdornament vormt, is wellicht tevens deels uit het gedachtegoed van dit genootschap geconcipieerd. Voor de beschrijving van de grot zie onderdeel 11.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

b: rechthoekige binnentuin (nutstuin) pal ten oosten van de zijgevel van de poort, gelegen op een verhoogd terras en omsloten door muren van mergel. De muur naar de cour is slechts ca. een meter hoog en als balustrade opgetrokken, waardoor er vanuit de tuin zicht is op de cour en vice versa.

Waardering

De HISTORISCHE TUIN- EN PARKAANLEG VAN 'T GASTHUIS is in cultuurhistorisch opzicht van algemeen belang vanwege:

- de gaafheid van het vroeg landschappelijke park;
- de voorbeeldwaarde van een klein landschapspark behorende bij een kleinere historische Limburgse buitenplaats;
- de waarde als landschappelijke bedding van de Vrijmetselaarsgrot, die het hoofdornament in het park vormt;
- de aanwezigheid van een kleine nutstuin naast het huis.

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Subcategorie

Tuin, park en plantsoen

Functie

Historische aanleg

Monumentnummer*: 531024

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 8 maart 2013
Kadaster deel/nr: 62107/172

*Monumentnaam***

't Gasthuis

Complexnummer

531021

Complexnaam

't Gasthuis

*Woonplaats**

Bemelen

*Gemeente**

Eijsden-Margraten

*Provincie**

Limburg

*Straat**

Gasthuis

*Nr**

55

*Toev.**

*Postcode**

6268 NN

*Woonplaats**

Bemelen

Situering

Bij

Locatie

*Kadastrale gemeente**

MARGRATEN

*Sectie**

E

*Kad. object**

229

Appartement

Grondperceel

*Rijksmonumentomschrijving***

MUUR (onderdeel 3). Tuinmuur uit 1750 van indrukwekkende lengte bestaande uit een dubbele muur waarvan de spouw met leem is gevuld; de muur is afgedekt door mergelplaten. Het naar het park gekeerde deel van de muur is opgetrokken in rode baksteen, het naar de weg gekeerde deel van de muur is opgetrokken in rode baksteen op een onderbouw van mergel. Aan de binnen(park-)zijde van de muur een stichtingssteen met "Anno 1750". Aan de westzijde gaat de muur in een kwartcirkel muur in noordelijke richting om. Dit deel van de muur dateert uit de negentiende eeuw en is opgetrokken uit rode baksteen met stukken mergel en wordt door kantelen afgesloten. In noordelijke richting verloopt de muur in een rechte lijn over de

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

erfscheiding. Laatstgenoemde deel van de muur is in mergelblokken opgetrokken en wordt aan de bovenzijde door baksteen afgesloten.

Waardering

De MUUR van de historische buitenplaats 't Gasthuis is in cultuurhistorisch opzicht van algemeen belang vanwege:

- de gaafheid en ouderdom van de muur;
- de uit constructief oogpunt de zeldzaamheidswaarde van de tuinmuur;
- de hoge ensemblewaarde;
- het type.

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Subcategorie

Tuin, park en plantsoen

Functie

Monumentnummer*: 531025

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 8 maart 2013
Kadaster deel/nr: 62107/172

*Monumentnaam***

't Gasthuis

Complexnummer

531021

Complexnaam

't Gasthuis

*Woonplaats**

Bemelen

*Gemeente**

Eijsden-Margraten

*Provincie**

Limburg

*Straat**

Gasthuis

*Nr**

55

*Toev.**

*Postcode**

6268 NN

*Woonplaats**

Bemelen

Situering

Bij

Locatie

*Kadastrale gemeente**

MARGRATEN

*Sectie**

E

*Kad. object**

229

Appartement

Grondperceel

*Rijksmonumentomschrijving***

HEKPIJLERS AAN ZUIDZIJDE van het park (onderdeel 4). Tussen de tuinmuur en het huis gelegen hekpijlers met ijzeren spijlenhek. De pijlers zijn opgetrokken in mergelsteen, worden afgesloten door een kroonlijst waarboven geprofileerde afdekplaat met vaasvormig ornamentstuk in mergel. Via een voluutvormig tussenstuk in baksteen sluit het hek aan op de tuinmuur. Het hek dateert uit de laatste kwart van de achttiende eeuw.

Waardering

De HEKPIJLERS AAN ZUIDZIJDE van het park van de historische buitenplaats 't Gasthuis zijn in cultuurhistorisch opzicht van algemeen belang vanwege:

- de ouderdom;

- de gaafheid;
- de hoge ornamentele en ensemblewaarde;
- het type.

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Subcategorie

Tuin, park en plantsoen

Functie

Monumentnummer*: 531026

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 8 maart 2013
Kadaster deel/nr: 62107/172

*Monumentnaam***

't Gasthuis

Complexnummer

531021

Complexnaam

't Gasthuis

*Woonplaats**

Bemelen

*Gemeente**

Eijsden-Margraten

*Provincie**

Limburg

*Straat**

Gasthuis

*Nr**

55

*Toev.**

*Postcode**

6268 NN

*Woonplaats**

Bemelen

Situering

Bij

Locatie

*Kadastrale gemeente**

MARGRATEN

*Sectie**

E

*Kad. object**

229

Appartement

Grondperceel

*Rijksmonumentomschrijving***

HEKPIJLERS AAN NOORDZIJDE MET MUUR (onderdeel 5). Tegenover de hekpijlers aan de zuidzijde van het park aan de noordzijde van het park gelegen hekpijlers, opgetrokken in baksteen, met kroonlijst, geprofileerde afdekplaat en vaasvormig bovenstuk in mergel. De vaasvormige bovenstukken zijn meer uitgewerkt dan die van de pijlers aan de zuidzijde van het park. Het hek is door middel van een haaks omgaande bakstenen muur met afdekplaat in mergel aangesloten bij het koetshuis. Hek en muur dateren uit de laatste kwart van de achttiende eeuw. Carel Hesselt van Dinter omschrijft deze in zijn overzicht van bouwwerken.

Waardering

De HEKPIJLERS AAN NOORDZIJDE MET MUUR van de historische buitenplaats 't Gasthuis zijn in cultuurhistorisch opzicht van algemeen belang vanwege:

- de ouderdom;
- de gaafheid;
- het type;
- de hoge ornamentele en ensemblewaarde;

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Subcategorie

Tuin, park en plantsoen

Functie

Monumentnummer*: 531027

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 8 maart 2013
Kadaster deel/nr: 62107/172

*Monumentnaam***

't Gasthuis

Complexnummer

531021

Complexnaam

't Gasthuis

*Woonplaats**

Bemelen

*Gemeente**

Eijsden-Margraten

*Provincie**

Limburg

*Straat**

Gasthuis

*Nr**

55

*Toev.**

*Postcode**

6268 NN

*Woonplaats**

Bemelen

Situering

Bij

Locatie

*Kadastrale gemeente**

MARGRATEN

*Sectie**

E

*Kad. object**

229

Appartement

Grondperceel

*Rijksmonumentomschrijving***

KOETSHUIS (onderdeel 6). Deels witgekalkt koetshuis in baksteen en mergel van één verdieping waarboven kap op rechthoekige grondslag onder met Oud-Hollandse pannen (gemêleerd) gedekt zadeldak met overstek. Het koetshuis is lager opgetrokken en ook iets ondieper dan het hoofdgebouw, dat aansluitend in het verlengde ervan is gebouwd. Het koetshuis herbergde waarschijnlijk van oorsprong het huis van de pachter, zoals genoemd in de beschrijving van het goed in 1727, en is van oorsprong waarschijnlijk van oudere datum dan het hoofdgebouw. Het koetshuis heeft nu twee bouwlagen en een vliering. Aan de cour-zijde oorspronkelijk aan de rechterzijde twee dubbele poortdeuren onder segmentboogvormig bovenlicht. Het bovenlicht is

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

thans dicht gezet en in de openingen van de voormalige deuren zijn nieuwe vensters aangebracht: alleen de hardstenen omlijstingen van de deuren met bovenlichten resteren. Links hiervan een meerruits-venster. Links van dit venster de hardstenen omlijsting van een voormalige dubbele deur (als boven) met links een toegangsdeur. Aan de linker en rechter zijde op de verdieping twee meerruits-vensters. De naar het park gerichte zijde van het koetshuis heeft vier vensters en een deur. In het interieur een achttiende-eeuwse bakstenen schouw in de noordwest-hoek, bestaande uit een haard met halfronde opening in een rookvang van mergel die zich trapsgewijs naar het schoorsteenkanaal verjongt.

Waardering

Het KOETSHUIS is in cultuurhistorisch opzicht van algemeen belang vanwege:

- de ouderdom;
- als functioneel onderdeel van de buitenplaats;
- de bouwkundige relatie met het hoofdgebouw;
- het type;
- de ensemblewaarde.

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Subcategorie

Bijgebouwen kastelen enz.

Functie

Koetshuis(L)

Monumentnummer*: 531028

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 8 maart 2013
Kadaster deel/nr: 62107/172

*Monumentnaam***

't Gasthuis

Complexnummer

531021

Complexnaam

't Gasthuis

*Woonplaats**

Bemelen

*Gemeente**

Eijsden-Margraten

*Provincie**

Limburg

*Straat**

Gasthuis

*Nr**

55

*Toev.**

*Postcode**

6268 NN

*Woonplaats**

Bemelen

Situering

Bij

Locatie

*Kadastrale gemeente**

MARGRATEN

*Sectie**

E

*Kad. object**

216

Appartement

Grondperceel

MARGRATEN

E

229

MARGRATEN

E

231

*Rijksmonumentomschrijving***

OMMURING VAN DE COUR MET MUUR BINNENTUIN OP DE COUR (onderdeel 7). De ommuring bestaat uit:

1) de scheidingsmuur in mergel aan de zuidzijde, waarmee de cour naar de straat toe wordt afgesloten; 2) de muur in mergel die in het verlengde van de zuidgevel van de mergelschuur (sinds 1827 behorende bij de aangrenzende boerderij) in westelijke richting verloopt en hier de boomgaard aan de noordzijde afsluit, en 3) uit de muur in mergel die in het verlengde van de oostmuur van het poortgebouw als balustrade eveneens ter afsluiting van de boomgaard in noordelijke richting verloopt. De muur aan de zuidzijde dateert

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

uit de periode 1740-1756, het tijdvak waarin het hoofdgebouw werd opgetrokken. Deze muur, die op ca. 1,5 meter naar boven zich een stukje verjongt, word door afdekplaten in mergel afgesloten en sluit tevens het erf af van de aangrenzende boerderij, die tot 1827 tot 't Gasthuis heeft behoort. In het gedeelte van de muur behorende bij de boerderij zit een kruisvormig wapen met het jaartal 1728. Omstreeks 1900 werd een stukje van het erf van de in 1827 vervreemde boerderij teruggekocht en werd op dit terrein de huidige boomgaard aangelegd. Het aan de noordzijde van de boomgaard gelegen deel van de oorspronkelijke scheidingsmuur (afgesloten met afdekplaten in mergel) kent sinds omstreeks 1950 een trapsgewijze verjonging in westelijke richting. Deze verjonging werd aangebracht vanwege het decoratieve effect. De muur in mergel aan de oostzijde van de boomgaard, die tevens de cour van 't Gasthuis afsluit naar het erf van de ernaast gelegen boerderij, is opgetrokken in de tweede helft van de jaren 90 van de 20ste eeuw en maakt geen deel uit van de bescherming. Voor de redengevende omschrijving van de naastgelegen hoeve (rijksmonument) zie monumentnummer 34681.

Waardering

De OMMURING VAN DE COUR MET MUUR BINNENTUIN OP DE COUR van de historische buitenplaats 't Gasthuis is in cultuurhistorisch opzicht van algemeen belang vanwege:

- de ouderdom en gaafheid;
- het type;
- de hoge ornamentele en ensemblewaarde.

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Subcategorie

Tuin, park en plantsoen

Functie

Monumentnummer*: 531029

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 8 maart 2013
Kadaster deel/nr: 62107/172

*Monumentnaam***

't Gasthuis

Complexnummer

531021

Complexnaam

't Gasthuis

*Woonplaats**

Bemelen

*Gemeente**

Eijsden-Margraten

*Provincie**

Limburg

*Straat**

Gasthuis

*Nr**

55

*Toev.**

*Postcode**

6268 NN

*Woonplaats**

Bemelen

Situering

Bij

Locatie

*Kadastrale gemeente**

MARGRATEN

*Sectie**

E

*Kad. object**

229

Appartement

Grondperceel

*Rijksmonumentomschrijving***

KAPEL (onderdeel 8). In de oksel van de mergelschuur (behorende bij de aangrenzende boerderij) en de noordelijke muur van de boomgaard op de cour gesitueerde in mergelstenen opgetrokken kapel op rechthoekige grondslag onder met gemêleerde Oud-Hollandse pannen gedekt lessenaarsdak. De kapel vertoont een brede geprofileerde stompe spitsboogvormige open entree aan de westzijde en een met hardsteen omlijste halfronde vensteropening aan de noordzijde. De westgevel wordt afgesloten door kantelen. De oorsprong van het bouwwerk, die waarschijnlijk tot in de tweede helft van de achttiende eeuw teruggaat, is onduidelijk. Waarschijnlijk is het bouwwerk tussen 1870 en 1984, wanneer de buitenplaats in bezit is van familie Neys, verbouwd tot

kapel, en heeft als zodanig dienst gedaan. In de voor(west-)wand bevindt zich het wapen van de familie Neys.

Waardering

De KAPEL van de historische buitenplaats 't Gasthuis is in cultuurhistorisch opzicht van algemeen belang:

- als een voorbeeld van een bijgebouw in neogotische stijl op een oudere buitenplaats
- vanwege de ouderdom;
- vanwege het type;
- vanwege de gaafheid;
- vanwege de hoge beeldbepalende en ensemblewaarde.

Hoofdcategorie

Religieuze gebouwen

Subcategorie

Kapel (F)

Functie

Kapel(F1)

Monumentnummer*: 531030

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 8 maart 2013
Kadaster deel/nr: 62107/172

*Monumentnaam***

't Gasthuis

Complexnummer

531021

Complexnaam

't Gasthuis

*Woonplaats**

Bemelen

*Gemeente**

Eijsden-Margraten

*Provincie**

Limburg

*Straat**

Gasthuis

*Nr**

55

*Toev.**

*Postcode**

6268 NN

*Woonplaats**

Bemelen

Situering

Bij

Locatie

*Kadastrale gemeente**

MARGRATEN

*Sectie**

E

*Kad. object**

229

Appartement

Grondperceel

*Rijksmonumentomschrijving***

BEDRIJFSGEBOUW MET POORT (onderdeel 9). Aan de noordzijde van de cour in mergel opgetrokken bedrijfsgebouw op langwerpige rechthoekige grondslag onder een naar het noorden aflopend met gemêleerde Oudhollandse pannen gedekt lessenaarsdak. Samen met de ter linker zijde gesitueerde poort naar het achtererf beslaat het bedrijfsgebouw de gehele noordzijde van de cour. Aan de voor(cour-)zijde van het bedrijfsgebouw 5 op regelmatige afstand van elkaar geplaatst enkele deuren met hardstenen onderdorpel onder rondboognis: de nissen van de 3 aan de linkerkant gelegen deuren liggen enigszins terug. Tussen de tweede en derde deur, van links gerekend, in de gevel een wapen in reliëf (onleesbaar) met het jaartal 1726. Ook in een mergelblok aan de

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

achterzijde is het jaartal 1726 aangebracht. Dit bedrijfsgebouw heeft (ondermeer) als paardenstal dienst gedaan. De hoge dubbele houten poort links hiervan met winket wordt door een smal met Oudhollandse pannen gedekt zadeldak afgesloten.

Waardering

Het BEDRIJFSGEBOUW MET POORT van de historische buitenplaats 't Gasthuis is in cultuurhistorisch opzicht van algemeen belang vanwege:

- de ouderdom;
- de bijzondere vormgeving;
- de hoge ornamentele en ensemblewaarde.

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Subcategorie

Bijgebouwen kastelen enz.

Functie

Bijgebouw

Monumentnummer*: 531031

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 8 maart 2013
Kadaster deel/nr: 62107/172

*Monumentnaam***

't Gasthuis

Complexnummer

531021

Complexnaam

't Gasthuis

*Woonplaats**

Bemelen

*Gemeente**

Eijsden-Margraten

*Provincie**

Limburg

*Straat**

Gasthuis

*Nr**

55

*Toev.**

*Postcode**

6268 NN

*Woonplaats**

Bemelen

Situering

Bij

Locatie

*Kadastrale gemeente**

MARGRATEN

*Sectie**

E

*Kad. object**

229

Appartement

Grondperceel

*Rijksmonumentomschrijving***

PAVILJOEN (onderdeel 10). Aan de achterzijde van het huis, in de oksel tussen het huis en de terugspringende gevel van het koetshuis is een in mergel opgetrokken paviljoen gebouwd. Het staat op rechthoekige grondslag en is gebouwd in classicistische stijl. Aan de parkzijde heeft het een ingang in de vorm van een rondboog. De voorgevel van de door een kroonlijst afgesloten gevels wordt door vier vaasvormige ornamentstukken afgesloten. Het paviljoen werd waarschijnlijk opgetrokken in de tijd van de parkaanleg in landschapsstijl (omstreeks 1800) of wellicht eerder, in of na de bouwtijd van het huis (1740-1756).

Waardering

Het PAVILJOEN van de historische buitenplaats 't Gasthuis is in cultuurhistorisch opzicht van algemeen belang vanwege:

- de ouderdom;
- het type;
- de gaafheid;
- de hoge ornamentele en ensemblewaarde.

Hoofdcategorie

Sport, recreatie, vereniging en horeca

Subcategorie

Sport en recreatie

Functie

Paviljoen

Monumentnummer*: 531032

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 8 maart 2013
Kadaster deel/nr: 62107/172

*Monumentnaam***

't Gasthuis

Complexnummer

531021

Complexnaam

't Gasthuis

*Woonplaats**

Bemelen

*Gemeente**

Eijsden-Margraten

*Provincie**

Limburg

*Straat**

Gasthuis

*Nr**

55

*Toev.**

*Postcode**

6268 NN

*Woonplaats**

Bemelen

Situering

Bij

Locatie

*Kadastrale gemeente**

MARGRATEN

*Sectie**

E

*Kad. object**

229

Appartement

Grondperceel

*Rijksmonumentomschrijving***

GROT (onderdeel 11). Als hoofdornament in het park even ten westen van het midden van het park opgetrokken kunstmatige grot in mergel, die de scheiding markeert tussen het parkgazon met solitairen en een wilder geaccidenteerde en beboste aanleg met slingerpaden. De grot bestaat uit twee in een curve verlopende ingangen met centraal een ronde ruimte. Hij is voorzien van in reliëf aangebrachte symbolen uit de Vrijmetselarij, zoals het symbool van de zon en maan, het symbool van de slang met stichtingsdatum van de grot (1804) en het symbool van de driehoek met zonnestrallen. Ook de in de centrale ruimte aanwezig zuil van haaks op elkaar geplaatste mergelblokken is een verwijzing naar de Vrijmetselarij. Als zodanig is dit de enige in Nederland bewaard gebleven grot in een landschappelijk park met concrete verwijzingen naar de Vrijmetselarij.

Waardering

De GROT van de historische buitenplaats 't Gasthuis is in cultuurhistorisch opzicht van algemeen belang vanwege:

- het type;

- de zeldzaamheidswaarde als de enige in Nederland bewaard gebleven grot, die een concrete verwijzing inhoudt naar het Vrijmetselaarsgenootschap en hiermee een indicatie geeft van een invloed van dit genootschap op de historische tuin- en parkaanleg van historische Nederlandse buitenplaatsen omstreeks 1800;

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

- de ouderdom en gaafheid;
- de hoge ornamentele en ensemblewaarde.

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Subcategorie

Tuin, park en plantsoen

Functie

Grot